

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация за придобиване на
научната и образователна степен „доктор”,
област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.2 «Психология»,
научна специалност «Психология на труда и професионална
психодиагностика »

на тема:

„ЗАВИСИМОСТИ МЕЖДУ УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ ПРОФЕСИОНАЛНАТА ДЕЙНОСТ И СЪВМЕСТНОТО СЪЖИТЕЛСТВО”

Докторант: Емелина Валентинова Заимова-Цанева

Рецензент: проф. дпсн Людмил Кръстев

Дисертационният труд е разработен в катедра „Психология”, към ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски” под научното ръководство на доц. д-р Бойко Николов. Дисертацията е оформена на 247 стандартни страници компютърно набран текст и е композирана в увод, 3 основни глави, обобщение и изводи, препоръки, приноси, литература и приложения.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научен и научно-приложен аспект.

В теоретико-приложен план, актуалността на дисертационната разработка на Емелина Заимова-Цанева е подчертана още в увода на дисертацията, където докторантката застъпва идеята, че личността отдава енергията си в две основни сфери – личния живот и професията, а възникващите проблеми в работата и в семейството, се превръщат в сериозна предпоставка за дисхармония, повлияваща качеството на живот и усещането за удовлетвореност. Поради необятността на този проблем, докторантката успешно насочва изследователските си търсения върху удовлетвореността от съвместното съжителство с партньора и удовлетвореността от професионалната дейност, където търси връзки, зависимости и демографски фактори, следвайки научните достижения в тази област, и едновременно с това отговаряйки на изискванията на разработването на дисертационен труд.

2. Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация научните концепции по него.

Извършеният върху теоретичните постановки интерпретативен анализ и дизайнът на емпиричното психологическо изследване се явяват адекватно и логическо следствие от предметната област на дисертацията, което потвърждава информираността и компетентността на докторантката по поставения на научно обсъждане проблем. Разгледани са удовлетвореността, като психичен феномен и факторите за удовлетвореност и благополучие. Обърнато е специално внимание на проблема за удовлетвореността от живота в България и Европейския съюз, както и същността, компонентите и процесуалните особености на труда. Коментират се въпросите за личността в трудовата дейност и труда в съвременните условия. Направен е исторически обзор и са изведени дефиниции и индикатори за удовлетвореността от професионалната дейност и мотивацията на работното място.

В своето теоретично изложение докторантката прави задълбочен обзор на широк кръг постановки, интерпретиращи както теоретико-аналитично, така и теоретико-емпирично проблема за същността и функциите на семейството и брака. Коментират се особеностите на избора на брачен партньор и видовете семейства и брачни отношения. Обърнато е внимание на факторите, мотивите и фазите на брака. Изведени са дефинициите и характерните особености на термина „удовлетвореност от брака“. Разгледани са факторите за удовлетвореност и неудовлетвореност от брака.

На тази основа е презентиран и концептуален модел за изследване на зависимости между удовлетвореността от професионалната дейност и удовлетвореността от съвместното съжителство. Определени са същността на баланса между работата и семейството и конфликта между работата и семейството, в контекста на обогатяване на връзката между професионалната дейност и семейството и необходимостта от изследване на взаимовръзките между брака и професионалната дейност, представени в следващите глави от дисертацията, където докторантката реализира проведеното от нея изследване.

3. Цел, задачи и хипотези:

Основната цел на представения дисертационен труд е да се изследват и установят връзките на обусловеност между удовлетвореността от професионалната дейност и удовлетвореността от съвместното съжителство. Психологичното изследване се гради върху убеждението, че удовлетвореността от професионалната дейност и удовлетвореността от

съвместното съжителство са субективни психични явления, а динамиката на тяхната проява се проследява, чрез когнитивните и емоционални оценки на явления, ситуации, събития, взаимоотношения и дейности в двете основни сфери на човешкия живот – работата и семейството. Тази изследователска цел се реализира с помощта на детайлно и прецизно диференцирани на 6 организационни и 7 изследователски задачи. Формулирани и представени са една основна и седем работни хипотези.

4. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд и посочените автори приноси.

Избраните в конкретната методика инструменти са релевантни на хипотезите, целите и задачите на дисертационната разработка:

- Въпросник за изследване на удовлетвореността от организацията на работното място;
- Скала за удовлетвореността от семейството с прилагателни;
- Въпросник за изследване на удовлетвореността от брака;

5. Методи за обработка на резултатите

Статистическата обработка на данните от проведеното изследване осъществихме, посредством програмата за статистическа обработка SPSS, като са използвани следните статистически методи:

Дескриптивна статистика за изчисляване на средноаритметични и средноквадратични стойности, пресмятане на дялове и проценти, изчисляване на коефициент на асиметрия на извадките.

Статистически методи за проверка на хипотези: U-критерий на Ман-Уитни, Тест на Кръскал Уолис, Т-тест на Стюдънт, параметричен дисперсионен анализ (ANOVA), корелационен анализ (Пиърсън), регресионен анализ, айтем анализ, факторен анализ, коефициент на съгласуваност – α на Кронбах

6. Анализ на получените емпирични данни и изводи

Резултатите са обработени с програмата за статистическа обработка IBM SPSS Statistics 19 и са представени таблично и графично чрез програмата за електронни таблици Microsoft Excel 2016, част от пакета MS Office. Данните от проведените изследвания са представени в 8 фигури, 45 таблици и 21 графики. Налице е сериозно отношение към обработката на данните за доказване или отхвърляне на издигнатите хипотези. Коментират се множество различия и зависимости, както и задълбочена лична позиция

при тълкуването на установените закономерности. Във връзка с издигнатите хипотези се установява следното:

На база общите резултати от направеното изследване за удовлетвореността от професионалната дейност, че по-голяма част от изследваните лица са по-скоро удовлетворени от своята работа отколкото неудовлетворени. Показател за това е големия брой изследвани лица със средни стойности на удовлетвореност от работата. Първоначалното предположение, заложено в работна хипотеза №1, че не съществуват диференциални различия между мъжете и жените по отношение на удовлетвореността от професионалната дейност се потвърждава чрез установяването на отсъствие на статистически значими различия между тях.

Допускането, заложено в работна хипотеза №2, че не съществуват диференциални различия между изследваните лица според техния пол по отношение на удовлетвореността от съвместното съжителство, се потвърждава. Допускането, че съществуват диференциални различия между изследваните лица, според нивото им на образование (средно, бакалавър, магистър, доктор) по отношение на удовлетвореността от професионалната дейност се потвърждава.

Допускането в работна хипотеза №3, че съществуват диференциални различия между изследваните лица, според нивото на образование (средно, бакалавър, магистър, доктор), по отношение на удовлетвореността от съвместното съжителство, се потвърждава вследствие на направения дисперсионен анализ.

Лицата, които имат деца са по-малко удовлетворени от заплащането и стимулирането и от взаимоотношенията „работа-личност“, в сравнение с лицата, които нямат деца.

Анализът със статистическата процедура Т-тест показва, че жените, които имат деца са по-удовлетворени от своята работа от жените, които нямат деца. Това потвърждава първоначалното допускане, заложено в Работна хипотеза №4.

Корелационният анализ, на общите балове от резултатите на изследваните лица, показва добра правопрпорционална зависимост и потвърждава работна хипотеза №6;

Потвърждава се първоначалното допускане, заложено в работна хипотеза №7, че удовлетвореността от професионалната дейност е пряко зависима от удовлетвореността от съвместното съжителство.

7. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Емелина Заимова-Цанева считам, че в него са постигнати важни приноси, касаещи направения теоретичен обзор по изследваната проблематика, чрез успешен опит да се изведе обогатен списък на фактори относно удовлетвореността от живота и удовлетвореността от съвместния живот и извеждане на определение за същността на психичния феномен „удовлетвореността от брака“. В практико-приложен аспект приносът на дисертацията засяга обогатяването на българския методически инструментариум с адаптирането и доказването на добри психометрични характеристики на две тестови методики, изследващи удовлетвореността от съвместното съжителство. Установени са актуалните тенденции в нивата на удовлетвореността от професионалната дейност и е направен йерархичен модел на факторите на удовлетвореността от професионалната дейност. Представени са нивата на удовлетвореността от съвместното съжителство при представителна извадка от семейни и живеещи на семейни начала и са установени зависимости между удовлетвореността от професионална дейност и съвместното съжителство.

В заключение искам да изразя своето положително отношение към представената дисертация на Емелина Заимова-Цанева, като подчертавам нейните неоспорими достойнства. Считам, че получените резултати могат да бъдат използвани като основа за практическа работа в областта на трудовата и организационната психология, психология на семейните отношения, в практиката на психолози и психотерапевти в областта на семейното и професионално консултиране. Предлагам научната разработка да бъде оценена високо и научното жури да присъди на Емелина Заимова Цанева научната и образователна степен доктор по психология.

Дата: 25.04.2016
Благоевград

Рецензент:.....
/проф. д.пс.н. Л. Кръстев/